

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI DAXİLİ İŞLƏR NAZİRLİYİ
POLİS AKADEMİYASI

“DİO-nun inzibati fəaliyyəti” kafedrası

“İNZİBATİ MƏSULİYYƏT” FƏNNİ ÜZRƏ

Qiyabi təhsilalanlar üçün

(əlavə təhsil)

M Ü H A Z İ R Ə

Mövzu № 4. İnzibati xətlər haqqında işlər üzrə icraatın mərhələləri

Müddət: 2 saat

Tərtib etdi: “DİO-nun inzibati fəaliyyəti” kafedrasının rəisi, polis polkovniki,
h.ü.f.d., dosent Rafiq Nəcəfquliyev

Mühazirə kafedranın iclasında müzakirə olunmuş və təsdiq edilmişdir.

Protokol №__ “__” _____ 2017-ci il.

Dəyişiklik edilib: _____ 2018-ci il.

Dəyişiklik və əlavələr edilib: _____ 2019-cu il.

Əlavə edilib: _____ 2020-ci il.

Bakı – 2017

Mövzu № 4. İnzibati xətlər haqqında işlər üzrə icraatın mərhələləri

Plan:

Giriş

1. İnzibati xətlər haqqında işlər üzrə icraatın mərhələlərinin anlayışı və onun strukturu.
2. İnzibati xətlər haqqında işlər üzrə icraata başlama mərhələsi.
3. İnzibati xətlər haqqında işlərə baxılması mərhələsi.
4. İnzibati xətlər haqqında işlər üzrə qərarların yenidən baxılması və icrası mərhələləri.

Nəticə

İstifadə və tövsiyə edilən mənbələr:

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. Bakı, 1995 (2016).
2. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətlər Məcəlləsi. Bakı, 2019.
3. “Polis haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 2018.
4. “Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətlər Məcəlləsinin təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 29 dekabr 2015-ci il tarixli Qanunu.
5. “Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətlər Məcəlləsinin təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 29 dekabr 2015-ci il tarixli 96-VQ nömrəli Qanununun tətbiqi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 15 fevral 2016-cı il tarixli 795 №-li Fərmanı.
6. “İnzibati xətlər haqqında işlərə baxmağa səlahiyyəti olan vəzifəli şəxslərin Siyahısı”nın təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 23 fevral 2017-ci il tarixli 634 №-li Fərmanı.
7. “Rayon (şəhər) məhkəmələrinin baxdığı inzibati xətlər haqqında işlər üzrə protokol tərtib etmək səlahiyyəti olan vəzifəli şəxslərin Siyahısı”nın təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 3 may 2017-ci il tarixli 1361 №-li Fərmanı.
8. “Xırda talama xətası üzrə inzibati icraatın başlanması və inzibati araşdırmanın aparılmasına dair” DİN-in 06 fevral 2018-ci il tarixli № G11-001-18 Göstərişi.
9. Dərs vəsaiti. İnzibati məsuliyyət V. Abışov, R. Nəcəfquliyev. Bakı, 2017.
10. Dərs vəsaiti. İnzibati məsuliyyət (sxemlərdə). V. Abışov, A. İsmayılov, R. Nəcəfquliyev. Bakı, 2012.
11. Кодекс РФ об Административных Правонарушениях. – Москва: Проспект, Кно Рус, 2013.-480 с.
12. Учебное пособие. Судебная практика по административному праву Рихтер И., Шупперт Г.Ф.: Москва.: Юристь, 2000.
13. www.e-qanun.az; www.huquqiaktlar.gov.az; www.din.gov.az; www.preslib.az.

Giriş

Mühazirə mövzusunə giriş kimi ilkin olaraq onun təcrübi əhəmiyyəti və zəruriliyi barədə bir neçə fikir qeyd etmək istədik. Təcrübədən məlum olur ki, dövlət idarəetmə sistemində baş verən hüquqpozmalar ilə əlaqədar daha çox rast gəlinəni “İnzibati xətlər haqqında işlər üzrə icraat”dır. Adı çəkilən icraat ilə əlaqədar hüquqi tənziqləmə əsasən 01 mart 2016-cı il tarixdən qüvvəyə minən Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətlər Məcəlləsi ilə müəyyən olunub. Mövzunu daha dərinə və ətraflı mənimsəmək üçün inzibati xətlər haqqında işlər üzrə icraata dair müddəalar tərəfimizdən aidiyyəti mərhələ və etaplar nümunəsində sizlərin diqqətinə çatdırılacaqdır. Bu məqsədlə mövzu üzrə verilməsi nəzərdə tutulan nəzəri və təcrübi məlumatlar ümumilikdə 4 sual olmaqla bu mühazirə dərində sizlərə təqdim ediləcəkdir.

Mühazirənin ilk sualı olaraq inzibati xətlər haqqında işlər üzrə icraatın anlayışı və onun strukturu haqqında normativ və nəzəri müddələrin izah olunması planlaşdırılıb.

Mühazirənin ikinci sualı inzibati xətlər haqqında işlər üzrə icraatın birinci mərhələsi - “İnzibati xətlər haqqında işlər üzrə icraata başlama” mərhələsinə həsr olunub. Bu sual üzrə icraata başlamanın səbəbləri və əsasları, icraatın həyata keçirilməsi qaydası və müddətləri və s. müddəalar açıqlanacaqdır.

III sual olaraq icraatın ikinci mərhələsi - “İnzibati xətlər haqqında işlərə baxılması” mərhələsi barədə normativ və nəzəri müddələrin izah olunması planlaşdırılıb. Həmin sualda bu mərhələnin məzmunu: inzibati xəta haqqında işin baxılmağa hazırlanması; hakim, kollegial orqanın üzvü, vəzifəli şəxs tərəfindən işin baxılmasını istisna edən hallar; hakimin, kollegial orqanın üzvünün, vəzifəli şəxsin özü-özünə etiraz etməsi və ya onlara etiraz etmə; inzibati xəta haqqında işin baxılmağa hazırlanması zamanı qərarın (qəraradın) qəbul edilməsi; işin baxılması yeri; işin baxılması müddətləri; işin baxılması qaydası; işə baxma protokolun məzmunu; işə baxılarkən çıxarılan qərar (qərarad); inzibati xəta haqqında iş üzrə qərar; iş üzrə qərarın elan edilməsi; inzibati xəta haqqında iş üzrə qərarad və inzibati xətlərin törədilməsinə kömək edən səbəblərin və şəraitin aradan qaldırılması haqqında təqdimatın verilməsi kimi müddəalar izah olunacaqdır.

Mühazirənin növbəti sualında işə inzibati xətlər haqqında işlər üzrə icraatın üçüncü və dördüncü mərhələləri - “İnzibati xətlər haqqında işlər üzrə qərarların yenidən baxılması” və “İnzibati xətlər haqqında işlər üzrə qərarların icrası” mərhələləri haqqında məlumatların öyrədilməsi planlaşdırılıb.

Yuxarıda qeyd edilən hər bir müddəa və onların məzmunu haqqında öyrənəcəyiniz nəzəri biliklər və əldə edəcəyiniz peşə vərdişləri tərəfinizdən gələcəkdə aparılacaq aidiyyəti icraatın düzgün və dəqiq, habelə qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada və müddətdə aparılmasına xidmət edir.

Mühazirə üzrə giriş fikirlərimizi burada yekunlaşdıraraq, keçək “İnzibati xətlər haqqında iş üzrə icraatın mərhələlərinin anlayışı və onun strukturu haqqında” sualın izahına.

Sual 1. İnzibati xətlər haqqında işlər üzrə icraatın mərhələlərinin anlayışı və onun strukturu

İnzibati prosesin iştirakçılarının fəaliyyəti onların qarşılıqlı hüquq və vəzifələrinin həyata keçirilməsi üzrə bir-biri ilə əlaqəli olan və ardıcılıqla yerinə yetirilən prosesual hərəkətlərin qüvvədə olan qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada inkişaf etməsindən və həyata keçirilməsindən ibarətdir.

İnzibati proses həyata keçirilən və bir-birini əvəz edən etap (dövr) və mərhələlərdən ibarətdir. Mərhələ dedikdə, icraatın nisbi müstəqil hissəsi başa düşülür. O, icraatın ümumi vəzifələri ilə yanaşı, spesifik vəzifə və xüsusiyyətlərə də malikdir.

İnzibati xətlər haqqında işlər üzrə icraatın mərhələsi dedikdə, inzibati xəta törədilməsi ilə başlanan və bir-birini tamamlayan icraatın nisbi müstəqil hissələri başa düşülür.

İcraatın mərhələləri bir-birindən məzmunca, vəzifəcə, xüsusiyyətcə və iştirakçıların dairəsi baxımından fərqlənir. Bu fərqlənmə icraatın istənilən mərhələsində ümumi məqsədlə yanaşı mərhələnin özünə xas olan və onun bilavasitə vəzifəsi kimi hesab olunan müəyyən hərəkətlər yerinə yetirməsi ilə izah olunur.

İcraatın hər bir mərhələsində vəzifələrin həlli xüsusi prosesual sənədlərlə rəsmiləşdirilir. Məsələn, inzibati xəta törətmiş şəxsin inzibati qaydada tutularaq polis orqanına gətirilməsi faktı həmin şəxs barədə inzibati qaydada tutma haqqında protokolun tərtib edilməsi ilə rəsmiləşdirilir (İXM, maddə 86).

İcraatın mərhələsi qarşısında duran vəzifələrin hər birinin yerinə yetirilməsi zamanı müxtəlif prosesual sənədlərin tərtib edilməsi tələb olunur. Bu isə həmin mərhələnin başa çatması deməkdir. İcraatın bir mərhələsi başa çatdıqda, növbəti mərhələnin vəzifəsinin yerinə yetirilməsinə başlanılır. İcraatın bütün mərhələləri üzvü surətdə bir-biri ilə sıx əlaqədardır və icraatın hər bir mərhələsi ardıcılıqla həyata keçirilir. Digər tərəfdən isə icraatın yeni mərhələsi həyata keçirilən zaman əvvəlki mərhələdə həyata keçirilən prosesual hərəkətlərin və tərtib edilən prosesual sənədlərin qanunauyğunluğu yoxlanılır.

Hüquq ədəbiyyatlarında qeyd edilir ki, “prosesual mərhələ” aşağıdakı əsas əlamətlərin məcmusu ilə xarakterizə olunur:

- özünün məqsəd və vəzifələrinin mövcudluğu ilə;
- iştirakçıların xüsusi dairəsi və onların hüquqi statusunun xüsusiyyətləri ilə;
- prosesin obyektiv inkişafı ilə;
- törədilən hərəkətlərin və onların yaratdığı hüquqi nəticələrin xüsusiyyəti ilə;
- onu yaradan hüquqi faktların xüsusiyyəti ilə;
- nəticələrin xüsusiyyətləri və onların prosesual rəsmiləşdirilməsi ilə.

İnzibati xəta haqqında iş üzrə icraat öz strukturu baxımından cinayət və mülki prosesləri xatırladır. Lakin inzibati xətlər haqqında işlərin icraatı cinayət və mülki prosesdən fərqlənir. Adı çəkilən icraatda olan prosesual hərəkətlər azdır və quruluşuna görə nisbətən cinayət və mülki prosesdən sadə sayıla bilər.

İnzibati hüquq elmində inzibati xətlər haqqında işlərin icraatının mərhələlərinin sayı haqqında məsələdə fikir birliyi yoxdur. Lakin bu mübahisələrə Azərbaycan

Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsi son qoymuşdur. Həmin Məcəllənin IV-V bölmələrində inzibati xətalər haqqında işlərin icraatının dörd mərhələsi müəyyən edilmişdir:

1. İnzibati xətalər haqqında işlər üzrə icraata başlama;
2. İnzibati xətalər haqqında işlərə baxılması;
3. İnzibati xətalər haqqında işlər üzrə qərarların yenidən baxılması;
4. İnzibati xətalər haqqında işlər üzrə qərarların icrası.

İnzibati xətalər haqqında işlərin icraatının birinci mərhələsində inzibati xətanın törədilməsi faktı və şəraiti, təqsirkar şəxs haqqında məlumatlar toplanır və inzibati xəta haqqında protokol tərtib edilir.

İnzibati xətalər haqqında işlərin icraatının ikinci mərhələsində səlahiyyətli subyekt işə baxır və iş üzrə müvafiq qərar qəbul edir. Bu orqan və vəzifəli şəxslərin dairəsi Azərbaycan Respublikası İXM-in 40-cı maddəsi ilə müəyyən olunmuşdur.

İnzibati xətalər haqqında işlərin icraatının üçüncü mərhələsində çıxarılmış qərardan vətəndaşın şikayəti və ya prokurorun protestinə əsasən toplanmış materiallara yenidən baxılır və əvvəl qəbul edilmiş qərarın ləğv edilməsi, dəyişdirilməsi və ya qüvvədə qalması haqqında qərar qəbul edilir. İcraatın bu mərhələsi öz xarakterinə görə fakültativ xarakter daşıyır.

İnzibati xətalər haqqında işlərin icraatının dördüncü mərhələsində qəbul edilmiş qərarların icrası həyata keçirilir.

Ümumi qaydada aparılan icraatla yanaşı, bəzi kateqoriya işlər üzrə icraat nisbətən sürətləndirilmiş (sadələşdirilmiş) icraat formasında həyata keçirilir. Nisbətən sürətləndirilən icraat formasında icraatın mərhələləri lazımı qədər dəqiq ifadə olunmur. Başqa sözlə desək, onlar bir-birinə qarışır. Məsələn: inzibati xətanın törədildiyi yerdə cərimənin tətbiq edilməsi zamanı icraatın başlanması, işin baxılması və qərarın icrası mərhələləri bir-biri ilə birləşir (İXM, maddə 124.2).

İcraatın hər bir mərhələsində bir-biri ilə qarşılıqlı surətdə bağlı olan etaplar – hərəkətlər qrupu mövcuddur.

İcraatın mərhələ və etaplarının sistemini aşağıdakı kimi göstərmək olar:

1. İnzibati xətalər haqqında işlər üzrə icraatın başlanması mərhələsi aşağıdakı etaplardan ibarətdir:

- işin başlanması üçün səbəblərin əldə edilməsi və əsasın müəyyən edilməsi;
- işin faktiki hallarının müəyyən edilməsi;
- görülən hərəkətlərin prosesual qaydada rəsmiləşdirilməsi;
- toplanmış materialların baxılması üçün aidiyyəti üzrə göndərilməsi.

2. İnzibati xəta haqqında işlərə baxılması:

- işin baxılmağa hazırlanması;
- toplanmış materialların və işin hallarının təhlili;
- iş üzrə qərarın qəbul edilməsi;
- iş üzrə qəbul edilmiş qərarın elan edilməsi.

3. İnzibati xətalər haqqında işlər üzrə qərarların yenidən baxılması:

- qərardan şikayət və ya protestin verilməsi;
- iş üzrə qərardan verilən şikayətə və ya protestə baxılmağa hazırlanması;

- iş üzrə qərardan verilən şikayət və ya protestin baxılması;
- iş üzrə qərardan verilən şikayət və ya protestin baxılması haqqında qərarın qəbul edilməsi.

4. İnzibati xətalar haqqında işlər üzrə qərarların icrası:

- iş üzrə qərarın icraya yönəldilməsi;
- iş üzrə qərarın bilavasitə icrası;
- inzibati tənbeh haqqında qərar üzrə icraatın başa çatması.

Göründüyü kimi, icraatın hər bir etapu qanunvericiliklə müəyyən edilmiş ardıcılıqla yerinə yetirilən müəyyən hərəkətlərdən ibarətdir. Beləliklə, icraatın strukturunun dörd pilləli olması göz qabağındadır. Bu strukturu sxematik olaraq aşağıdakı kimi göstərmək olar:

hərəkətlər - etaplər - mərhələlər = bütövlükdə icraat

Birinci sualı yekunlaşdıraraq qeyd etmək istərdik ki:

İnzibati proses – həyata keçirilən və bir-birini əvəz edən etap (dövr) və mərhələlərdən ibarətdir.

Mərhələ dedikdə, icraatın nisbi müstəqil hissəsi başa düşülür. O, icraatın ümumi vəzifələri ilə yanaşı, özünə xas olan vəzifə və xüsusiyyətlərə malikdir.

İnzibati xətalar haqqında iş üzrə icraat dörd mərhələdən təşkil olunur:

- inzibati xətalar haqqında işlər üzrə icraata başlama mərhələsi;
- inzibati xətalar haqqında işlərə baxılması mərhələsi;
- inzibati xətalar haqqında işlər üzrə qərarların yenidən baxılması mərhələsi (apellyasiya mərhələsi);
- inzibati xətalar haqqında işlər üzrə qərarların icrası mərhələsi.

İcraatın hər bir mərhələsində etaplər - yəni bir-biri ilə qarşılıqlı surətdə bağlı olan hərəkətlər qrupu mövcuddur.

İnzibati xətalar haqqında işlər üzrə icraatın strukturunu aşağıdakı sxem şəklində təsvir oluna bilər:

Hərəkətlər - etaplər - mərhələlər = bütövlükdə icraat.

Sual 2. İnzibati xətlər haqqında işlər üzrə icraata başlama mərhələsi

İnzibati xəta haqqında iş üzrə icraata başlama mərhələsi icraatın başlanğıc mərhələsi olub, inzibati xəta əlamətlərini əks etdirən əməl barədə məlumatın əldə edilməsinə, əməlin hüquqi cəhətdən qiymətləndirilməsinə, işin faktiki hallarının müəyyən edilməsinə və görülmüş hərəkətlərin prosessual rəsmiləşdirilməsinə yönəlmiş prosessual hərəkətlərin məcmusundan ibarətdir.

Bu mərhələdə işin hərtərəfli, tam, obyektiv və tez baxılması, təqsirkara qarşı qanunla nəzərdə tutulan tədbirlərin tətbiq edilməsi üçün ilkin şəraitin yaradılması nəzərdə tutulur.

İnzibati xətlər haqqında işlər üzrə icraata başlamanın əsas və səbəbləri Azərbaycan Respublikası İXM-in 99-cu maddəsində öz əksini tapmışdır.

İnzibati xəta haqqında işlər üzrə icraata başlamanın səbəbləri aşağıdakılardır:

- inzibati xəta hadisəsinin mövcudluğunu göstərən kifayət qədər halların səlahiyyətli vəzifəli şəxs tərəfindən bilavasitə və ya xüsusi texniki vasitələrin köməyi ilə aşkar edilməsi;

- dövlət orqanlarından və təşkilatlarından və ya bələdiyyələrdən məlumatların daxil olması;

- fiziki və ya hüquqi şəxslər tərəfindən təqdim edilən, yaxud kütləvi informasiya vasitələrində dərc olunmuş məlumatlar.

Materiallara, məlumatlara və ərizələrə inzibati xəta haqqında iş üzrə icraata başlamaq səlahiyyəti olan vəzifəli şəxs tərəfindən baxılır. Həmin materiallarda, məlumatlarda və ərizələrdə inzibati xətanın əlamətlərini göstərən faktiki məlumatların olması və inzibati xəta haqqında iş üzrə icraatı rədd edən halların olmaması inzibati xəta haqqında işlərin başlanmasına əsasdır.

Dövlət və ya yerli özünüidarə orqanlarından, ictimai birliklərdən daxil olan məlumatlar, o cümlədən fiziki və hüquqi şəxslər tərəfindən təqdim edilən məlumatlar, onların ərizələri, habelə kütləvi informasiya vasitələrində elan olunmuş məlumatlar əsassız olduğu halda səlahiyyətli vəzifəli şəxs tərəfindən inzibati xəta haqqında işin başlanmasının rədd edilməsi haqqında əsaslandırılmış qərar qəbul edilir. İnzibati xəta haqqında işin başlanmasının rədd edilməsi haqqında qərar qəbul edildikdə surəti ərizələri vermiş şəxslərə göndərilir.

Qeyd edilən səbəblərdən biri və kifayət qədər əsas olduqda səlahiyyətli vəzifəli şəxs tərəfindən inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat başlanılır.

İnzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aşağıda göstərilən vaxtdan başlanmış hesab edilir:

İXM-in 86-cı maddəsində nəzərdə tutulan tədbirləri tətbiq etmə haqqında ilk protokol tərtib edildikdə;

- inzibati xəta haqqında protokol tərtib edildikdə, yaxud inzibati xəta haqqında iş üzrə icraata başlama haqqında prokuror tərəfindən qərar qəbul edildikdə;

- inzibati xəta haqqında iş üzrə icraatın inzibati araşdırılması zəruri hesab edildiyi hallarda inzibati xəta haqqında iş üzrə icraata başlama haqqında qərar qəbul edildikdə.

İnzibati xətlər haqqında işlərin icraatı zamanı aşağıdakı hallar müəyyən edilməlidir:

- inzibati xəta hadisəsi (inzibati xəta törədilmişdir);
- inzibati xəta törətmiş şəxs;
- inzibati xəta törətməkdə şəxsin təqsiri;

- inzibati məsuliyyəti ağırlaşdıran və yüngülləşdirən hallar;
- inzibati xəta nəticəsində vurulan zərərin xarakteri və miqdarı;
- inzibati xətalər haqqında işlər üzrə icraatı rədd edən hallar;
- işin düzgün həlli üçün əhəmiyyətli olan digər hallar, habelə inzibati xətanın törədilməsinə kömək edən səbəblər və şərait (İXM, maddə 75).

Bu hallar maddi sübutlarla, barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxs, zərər çəkmiş şəxslərin, şahidlərin izahatları ilə, digər sənədlərlə, xüsusi texniki vasitələrin göstəriciləri ilə, ekspertin rəyi ilə, inzibati xəta haqqında protokolla, İXM ilə müəyyən edilmiş digər protokollarla müəyyən edilir.

İcraata başlama mərhələsində həyata keçirilən hər bir hərəkət inzibati-prosessual qaydada rəsmiləşdirilir. Aparılan inzibati təhqiqatın nəticələri isə, inzibati xəta haqqında protokolun tərtib edilməsi ilə başa çatır.

İnzibati xəta haqqında iş üzrə icraata başlama mərhələsində inzibati xəta haqqında protokolun tərtib edilməsi xüsusi yer tutur.

İXM-in 100-cü maddəsində inzibati xəta haqqında protokolun tərtib edilməsinin əsası, qaydası və inzibati xəta haqqında protokolda göstərilməli olan məlumatların dairəsi müəyyən edilmişdir.

İnzibati xəta haqqında protokol aşağıdakı qaydada tərtib olunur və onda aşağıdakı məlumatlar öz əksini tapır:

1. protokolun tərtib edildiyi tarix və yer;
2. protokolu tərtib etmiş şəxsin vəzifəsi, soyadı, adı, atasının adı;
3. barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxs haqqında məlumat;
4. inzibati xətanın törədildiyi yer, vaxt və bu xətanın mahiyyəti;
5. inzibati xətaya görə məsuliyyət nəzərdə tutan İXM-in müvafiq maddəsi;
6. şahidlərin və zərər çəkmiş şəxslərin adı, atasının adı, soyadı və onların yaşadığı yerin ünvanı;
7. barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan fiziki şəxs və hüquqi şəxsin nümayəndəsinin izahatları;
8. inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat üçün zəruri olan başqa məlumatlar.

İnzibati xəta haqqında protokol tərtib edilərkən, barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan fiziki şəxs və ya hüquqi şəxsin qanuni nümayəndəsinə, habelə inzibati xəta haqqında iş üzrə icraatın digər iştirakçılara İXM-də nəzərdə tutulmuş hüquqları və vəzifələri izah edilir və bu barədə protokolda müvafiq qeyd aparılır.

Barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan fiziki şəxs və ya inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan fiziki şəxs və ya hüquqi şəxsin qanuni nümayəndəsinə inzibati xəta haqqında protokolla tanış olmaq imkanı yaradılır.

Müvafiq protokol onu tərtib etmiş vəzifəli şəxs, barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan fiziki şəxs və ya hüquqi şəxsin qanuni nümayəndəsi tərəfindən imzalanır. Barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan fiziki şəxs və ya hüquqi şəxsin qanuni nümayəndəsi protokolu imzalamaqdan imtina etdikdə, bu barədə protokolda müvafiq qeyd aparılır. Barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan fiziki şəxsin və ya hüquqi şəxsin nümayəndəsinin izahatları və protokolun məzmunu barəsində öz mülahizələrini təqdim etmək, habelə protokolu imzalamaqdan imtina etməsinin səbəblərini göstərmək hüquqları vardır. Onların bu izahatları və mülahizələri protokola əlavə olunur. Barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan fiziki şəxsin və ya hüquqi şəxsin nümayəndəsinin, habelə zərər çəkmiş şəxsin inzibati xəta haqqında protokolun surətini almaq hüququ vardır.

İXM-in 101-ci maddəsinə əsasən inzibati xəta haqqında protokolun tərtib edilməsi müddətləri müəyyən edilmişdir. Qanunvericinin mövqeyinə görə inzibati xətanın törədilməsi faktı aşkar edildikdən dərhal sonra inzibati xəta haqqında protokol tərtib edilir.

İşin hallarının, eləcə də barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan fiziki şəxsin şəxsiyyətinin və ya hüquqi şəxs barəsində məlumatların əlavə aydınlaşdırılması tələb olunduğu hallarda, inzibati xəta haqqında protokol inzibati xətanın aşkar edildiyi vaxtdan iki gün müddətində tərtib edilir.

Qeyd edilməsi vacibdir ki, inzibati araşdırma inzibati xəta haqqında iş üzrə icraatın başlama vaxtından bir aydan artıq olmayan müddətə aparılır. İcraatında inzibati xəta haqqında iş olan səlahiyyətli vəzifəli şəxsin əsaslandırılmış vəsatəti olduqda, bu müddət yuxarı vəzifəli şəxs tərəfindən bir ayadək müddətə uzadılır. İnzibati araşdırma başa çatdıqda, inzibati xəta haqqında protokol tərtib edilir və ya inzibati xəta haqqında işin icraatına xitam verilməsi barədə qərar qəbul edilir.

İnzibati xəta haqqında protokol haqqında danışarkən onun tərtib edilmədiyi halları da diqqətdə saxlamaq məqsədəuyğundur. Belə ki, 01 mart 2016-cı il tarixdən qüvvəyə minən İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 124-cü maddəsi “İnzibati xəta hadisəsi səlahiyyətli vəzifəli şəxs tərəfindən bilavasitə aşkar edildikdə icraatın aparılması qaydası” adlanır. Qanunvericinin bu yeni mövqeyi deməyə əsas verir ki, inzibati xətalər haqqında işlərə baxmaq hüququ səlahiyyətli orqana (vəzifəli şəxsə) aid edilmiş yol hərəkəti qaydaları əleyhinə olan inzibati xətalər səlahiyyətli vəzifəli şəxs tərəfindən bilavasitə aşkar edildikdə və barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxs inzibati xəta hadisəsinin mövcudluğu ilə razılaşıqda, inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərar çıxarılır. Başqa sözlə desək, bu halda inzibati xəta haqqında protokol tərtib edilmir. Əgər barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxs inzibati xəta hadisəsinin mövcudluğu ilə razılaşmadıqda, səlahiyyətli vəzifəli şəxs inzibati xəta haqqında protokol tərtib edir.

Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində bəzi inzibati xətalara görə inzibati araşdırmanın aparılması nəzərdə tutulmuşdur. Belə ki, sağlamlıq əleyhinə, yaxud maliyyə, vergi, rüsum, gömrük işi, ətraf mühitin mühafizəsi, yanğın təhlükəsizliyi və cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə sahəsində, habelə yol hərəkəti qaydaları əleyhinə və sahibkarlıq sahəsində aparılan yoxlamaların vahid məlumat reyestrində qeydiyyatı alınmış yoxlamanın nəticələri barədə məlumatın tam, düzgün və ya vaxtında müvafiq icra hakimiyyəti orqanına verilməməsinə və sahibkarlıq sahəsində aparılan yoxlamaların vahid məlumat reyestrində qeydiyyatı alınmış və hər hansı səbəbdən aparılmamış yoxlama barədə məlumatın həmin səbəblər göstərilməklə vaxtında müvafiq icra hakimiyyəti orqanına verilməməsinə görə inzibati xəta aşkar edildikdən sonra kifayət qədər vaxt tələb edən ekspertizanın və ya digər prosesual hərəkətlərin aparılması zərurəti yarandıqda inzibati araşdırma aparılır.

İnzibati xəta haqqında iş üzrə icraatın başlanması və inzibati araşdırma aparılması haqqında qərardad inzibati xəta haqqında protokol tərtib etmək və inzibati xətalər haqqında işlərə baxmaq səlahiyyəti olan vəzifəli şəxs tərəfindən qəbul edilir. Prokuror isə inzibati xəta haqqında iş üzrə icraatın başlanması və inzibati araşdırma aparılması haqqında qərar qəbul edir.

İnzibati xəta haqqında iş üzrə icraatın başlanması və inzibati araşdırmanın aparılması haqqında qərardadda aşağıdakılar göstərilir:

- qərardadın tərtib edildiyi yer və tarix;

- qərardadı tərtib edən şəxsin vəzifəsi, soyadı, adı, atasının adı;
- inzibati xəta haqqında iş üzrə icraatı başlamaq üçün səbəblər və əsaslar;
- inzibati xətaya görə inzibati məsuliyyət nəzərdə tutan İnzibati Xətalər

Məcəlləsinin müvafiq maddəsi.

İnzibati araşdırma inzibati xəta törədilən, yaxud aşkar edilən yerdə aparılır.

İnzibati araşdırma inzibati xəta haqqında iş üzrə icraatın başlama vaxtından bir aydan artıq olmayan müddətə aparılır. İcraatında inzibati xəta haqqında iş olan səlahiyyətli vəzifəli şəxsin əsaslandırılmış vəsatəti olduqda, bu müddət yuxarı vəzifəli şəxs tərəfindən bir ayadək müddətə uzadılır.

İnzibati araşdırma başa çatdıqda, inzibati xəta haqqında protokol tərtib edilir və ya inzibati xəta haqqında işin icraatına xitam verilməsi barədə qərar qəbul edilir.

İcraatın birinci mərhələsində, bəzi hallar aşkar edildikdə inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat dayandırılır. Bu hallar İXM-in 104-cü maddəsində öz əksini tapmışdır.

İnzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aşağıdakı hallarda dayandırıla bilər:

- barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan fiziki şəxs qaçıb gizləndikdə və ya digər səbəblərdən barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan fiziki şəxsin olduğu yer müəyyən edilmədikdə;

- barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan fiziki şəxsin ağır xəstəliyi ilə əlaqədar inzibati xəta haqqında iş üzrə icraatda iştirakı mümkün olmadıqda;

- inzibati xətanı törədən şəxs müəyyən olunmadıqda.

- İnzibati xətalər haqqında iş üzrə icraatın dayandırılmasına qədər səlahiyyətli vəzifəli şəxs, barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxsin iştirakı olmadan həyata keçirilməsi mümkün olan bütün prosessual hərəkətləri aparmalı, habelə icraatın dayandırılması üçün səbəb olmuş halların aradan qaldırılması üçün bütün tədbirləri görməlidir.

Nəzərə almaq lazımdır ki, inzibati xətalər haqqında işlər üzrə icraatı rədd edən hallar qanunvericiliklə aşağıdakı kimi müəyyən edilmişdir:

- inzibati xəta hadisəsi olmadıqda;

- inzibati xəta tərkibi olmadıqda;

- şəxs son zərurət vəziyyətində hərəkət etdikdə;

- şəxs zəruri müdafiə vəziyyətində hərəkət etdikdə;

- inzibati məsuliyyət müəyyən edən normativ hüquqi akt ləğv olunduqda;

- İXM-in 38-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş müddətlər başa çatdıqda;

- barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxs öldükdə;

- İXM–in 157 və 158-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş inzibati xətanı törətmiş

şəxs zərər çəkmiş şəxslə barışdıqda.

Yuxarıda sadalana hallarda inzibati xətalər haqqında işlər üzrə icraat başlanıla bilməz, başlanmış icraata isə xitam verilir.

İkinci sualı yekunlaşdıraraq qeyd etmək istərdik ki:

İnzibati xəta haqqında iş üzrə icraata başlama mərhələsi - icraatın başlanğıc mərhələsi olub, özündə inzibati xəta əlamətlərini əks etdirən əməl barədə məlumatın əldə edilməsinə, əməlin hüquqi cəhətdən qiymətləndirilməsinə, işin faktiki hallarının müəyyən edilməsinə və görülmüş hərəkətlərin prosessual rəsmiləşdirilməsinə yönəlmiş prosessual hərəkətlərin məcmusundan ibarətdir.

İnzibati xəta haqqında iş üzrə icraata başlama mərhələsi aşağıdakı etaplardan ibarətdir:

- icraatın başlanması üçün səbəblərin əldə edilməsi və əsasın müəyyən edilməsi;

- işin faktiki hallarının müəyyən edilməsi;
- görülmüş hərəkətlərin prosessual rəsmiləşdirilməsi;
- toplanmış materialların baxılması üçün aidiyyəti üzrə göndərilməsi.

İnzibati xəta haqqında protokolda aşağıdakı məlumatlar göstərilir:

- protokolun tərtib edildiyi tarix və yer;
- protokolu tərtib etmiş şəxsin vəzifəsi, soyadı, adı, atasının adı;
- barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxs haqqında məlumat;
- inzibati xətanın törədildiyi yer, vaxt və bu xətanın mahiyyəti;
- inzibati xətaya görə məsuliyyət nəzərdə tutan İXM-nin müvafiq maddəsi;
- şahidlərin və zərər çəkmiş şəxslərin adı, atasının adı, soyadı və onların yaşadığı yerin ünvanı;
- barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan fiziki şəxsin və hüquqi şəxsin nümayəndəsinin izahatları;
- inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat üçün zəruri olan başqa məlumatlar.

İnzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aşağıdakı hallarda dayandırıla bilər:

- barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan fiziki şəxs qaçıb gizləndikdə və ya digər səbəblərdən barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan fiziki şəxsin olduğu yer müəyyən edilmədikdə;
- barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan fiziki şəxs psixi və ya digər ağır xəstəliyə tutulduqda;
- inzibati xətanı törədən şəxs müəyyən olunmadıqda.

Sual 3. İnzibati xətalər haqqında işlərə baxılması mərhələsi

İnzibati xətalər haqqında işlərin baxılma mərhələsi inzibati xətalər haqqında işlər üzrə icraatda xüsusi yer tutur.

İnzibati xəta haqqında işin baxılma mərhələsi toplanılan materialların baxılmağa hazırlanmasından, toplanmış materialların və işin hallarının təhlilindən, iş üzrə qərarın qəbul edilməsindən və iş üzrə qəbul edilmiş qərarın elan edilməsindən ibarətdir.

İcraatın bu mərhələsində hüquqi akt qəbul olunur. Həmin aktda səlahiyyətli orqan rəsmi olaraq vətəndaşı təqsirli və ya təqsirsiz sayır və ona qarşı hüquqi təsir tədbirini müəyyən edir.

İnzibati xətalər haqqında işlər üzrə icraatın ikinci mərhələsi, yəni inzibati xətalər haqqında işlərə baxılmağa hazırlanması mərhələsi inzibati xəta haqqında işin baxılmağa hazırlanması ilə başlanılır (İXM, maddə 106).

İXM-in 106-cı maddəsinə əsasən hakim, səlahiyyətli orqan (vəzifəli şəxs) inzibati xətalər haqqında işlərə baxmağa hazırlaşarkən aşağıdakı məsələləri həll edir:

- işin baxılması onun səlahiyyətinə aiddirmi;
- işin hakim, kollegial orqanın üzvü, vəzifəli şəxs tərəfindən baxılmasını istisna edən hallar mövcuddurmu;
- inzibati xəta haqqında protokol və işin digər materialları İXM-in tələblərinə müvafiq olaraq tərtib edilmişdirmi;
- işin icraatını rədd edən hallar mövcuddurmu;
- mahiyyəti üzrə baxılması üçün işdə kifayət qədər sübutlar toplanmışdirmi;
- işə baxılmasının yeri və vaxtı barədə işdə iştirak edən şəxslər məlumatlandırılıbmı;
- iş üzrə vəsatətlər və etiraz etmə vardırmi.

İcraatın bu mərhələsində işin həmin hakim, kollegial orqanın üzvü və ya vəzifəli şəxs tərəfindən baxılmasını istisna edən halların mövcud olması da yoxlanılır. Həmin hallar İXM-in 107-ci maddəsinə əsasən aşağıdakılardır:

- o, barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxsin, zərər çəkmiş şəxsin, onların qanuni nümayəndələrinin, müdafiəçisinin və ya nümayəndənin qohumudursa;
- o, şəxsən düzünə və ya dolayısı ilə işin həllində maraqlıdırsa.

İcraat prosesində yuxarıda göstərilən hallar aşkar edilərsə, yaxud da həmin hallardan biri olarsa hakim, kollegial orqanın üzvü, vəzifəli şəxs özü-özünə etiraz etməlidir. Özü-özünə etiraz etmə barədə ərizə müvafiq məhkəmənin sədrinə, kollegial orqanın sədrinə, yuxarı vəzifəli şəxsə verilir.

Hakim, kollegial orqanın üzvü, vəzifəli şəxs tərəfindən işin baxılmasını istisna edən hallardan biri olduqda, barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxs, zərər çəkmiş şəxs, fiziki şəxsin nümayəndəsi və ya hüquqi şəxsin qanuni nümayəndəsi, müdafiəçi və nümayəndə, prokuror tərəfindən hakimə, kollegial orqanın üzvünə və ya vəzifəli şəxsə etiraz edilir. Etiraz ərizəsinə icraatında inzibati xəta haqqında iş olan hakim, kollegial orqan və vəzifəli şəxs tərəfindən baxılır. Ərizəyə baxmanın nəticəsi barədə onun təmin edilməsi və ya təmin edilməsinə etiraz haqqında qərardad qəbul edilir.

İnzibati xəta haqqında işin baxılmağa hazırlanması zamanı aşağıdakı məsələlər barəsində qərardad qəbul edilir:

- işin baxılması tarixinin və yerinin təyin edilməsi;
- işin baxılmasında iştirak etmək üçün İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 61-67-ci, 69-72-ci maddələrində göstərilən şəxslərin çağırılması;

- iş barəsində zəruri olan əlavə materialların tələb edilməsi;
- ekspertizanın təyin edilməsi;
- işə baxılmanın təxirə salınması;
- protokol və digər materiallar səlahiyyəti olmayan şəxslər tərəfindən tərtib edildikdə, protokol və digər sənədlər düzgün tərtib olunmadıqda, yaxud təqdim edilmiş materiallar natamam olduqda, işə baxılarkən tamamlamaq mümkün olmadıqda, inzibati xətlər haqqında protokolun və ya digər sənədlərin onu tərtib etmiş orqana, vəzifəli şəxsə geri qaytarılması;

- əgər bu məsələnin baxılması hakimin, orqanın (vəzifəli şəxsin) səlahiyyətinə aid deyildirsə, yaxud hakimə, kollegial orqanın üzvünə, vəzifəli şəxsə etiraz etmə barədə qərardad çıxarılmışdırsa, inzibati xəta haqqında protokolun və ya digər materialların baxılması üçün aidiyyəti üzrə göndərilməsi.

Nəzərə almaq lazımdır ki, İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 53 və 104.1-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş hallar olduqda inzibati xəta haqqında iş üzrə icraata xitam verilməsi və ya inzibati xəta haqqında iş üzrə icraatın dayandırılması barədə qərar qəbul edilir.

Barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan fiziki şəxsin, hüquqi şəxsin nümayəndəsinin, yetkinlik yaşına çatmayanların qanuni nümayəndəsinin, habelə şahidlərin üzrlü səbəblər olmadan çağırış üzrə gəlməkdən qəsdən boyun qaçırması nəticəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraatın baxılması təxirə salındıqda, bu işə inzibati xəta haqqında işin hallarının tam, ətraflı, obyektiv və vaxtında araşdırılmasına və onun ədalətli həll olunmasına mane olarsa, inzibati xətanın baxıldığı yer üzrə məhkəmə həmin şəxslərin gətirilməsi barədə qərardad qəbul edə bilər.

Barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan fiziki şəxsin, hüquqi şəxsin nümayəndəsinin, yetkinlik yaşına çatmayanların qanuni nümayəndəsinin, habelə şahidlərin üzrlü səbəblər olmadan çağırış üzrə gəlməkdən qəsdən boyun qaçırması nəticəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraatın baxılması təxirə salındıqda, inzibati xəta haqqında işin hallarının tam, ətraflı, obyektiv və vaxtında araşdırılmasına və onun ədalətli həll olunmasına mane olarsa işə baxan hakim, səlahiyyətli subyekt həmin şəxslərin gətirilməsi barədə qərardad qəbul edə bilər.

İnzibati xətlər haqqında işlərin icraatının ikinci mərhələsində həll edilməli məsələlərdən biri də, inzibati xəta haqqında işin baxılması yerinin müəyyən edilməsidir. Bu məsələ Azərbaycan Respublikası İXM-in 110-cu maddəsinə əsasən həll edilir.

Qanunvericinin mövqeyinə görə inzibati xəta haqqında işə onun törədildiyi yerdə baxılır. Barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxsin vəsatətinə əsasən inzibati xəta haqqında işə onun yaşadığı yer üzrə baxıla bilər.

Yetkinlik yaşına çatmayanlar barəsində inzibati xətlər haqqında işlərə şəxsin yaşadığı yer üzrə baxılır.

Nəqliyyat vasitəsinin idarə etmək hüququnun məhdudlaşdırılmasına səbəb ola bilən inzibati xətlər haqqında işlərə, müvafiq icra hakimiyyəti orqanının mərkəzi informasiya sisteminin məlumatları nəzərə alınmaqla, törədildiyi yerdə və ya inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxsin vəsatətinə əsasən inzibati xəta haqqında işə onun yaşadığı yer üzrə baxıla bilər.

İnzibati xətlər haqqında işlərin icraatının ikinci mərhələsinin əsas vəzifələrindən biri də inzibati xətlər qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş icraat müddətlərinə riayət edilməsidir.

İXM-in 111-ci maddəsinə əsasən, inzibati xəta haqqında işə baxmağa səlahiyyəti olan hakim, orqan (vəzifəli şəxs) bu cür işlərə inzibati xəta haqqında protokolu və işin digər materiallarını aldığı vaxtdan on beş gün müddətində baxır.

İnzibati xəta haqqında iş üzrə icraatın iştirakçılarının vəsatəti və ya əlavə müəyyən edilməli hallar olarsa, işə baxan hakim, səlahiyyətli orqan (vəzifəli şəxs) özünün əsaslandırılmış qərardadı ilə işin baxılmasını bir ayadək müddətə uzadır.

İnzibati həbs tənbeh növü nəzərdə tutan inzibati xətalər haqqında işlərə inzibati xəta haqqında protokol daxil olduğu gün, inzibati qaydada tutulan şəxslər barəsində isə onların tutulduğu vaxtdan ən gec 48 saat keçənədək baxılır.

İnzibati xətalər haqqında işə baxılma qaydası Azərbaycan Respublikası İXM-in 112-ci maddəsi ilə aşağıdakı kimi müəyyən edilmişdir:

- inzibati xəta haqqında işə baxılarkən işə baxan şəxs, baxılan işin qısa məzmunu, işinə baxılan şəxs elan olunur;
- inzibati məsuliyyətə cəlb edilən fiziki şəxsin və ya hüquqi şəxsin qanuni nümayəndəsinin, habelə işin baxılmasında iştirak edən digər şəxslərin iştirakı müəyyənləşdirilir;
- fiziki şəxsin qanuni nümayəndəsinin və hüquqi şəxsin nümayəndəsinin, müdafiəçinin və nümayəndənin səlahiyyətləri müəyyən edilir;
- iş üzrə icraatda iştirak edən şəxslərin gəlməmələrinin səbəbləri araşdırılır və həmin şəxslərin iştirakı olmadan işə baxılma və ya işə baxılmanın başqa vaxta keçirilməsi məsələsi həll edilir;
- işin baxılmasında iştirak edən şəxslərə onların hüquqları və vəzifələri izah olunur;
- edilmiş etirazlar və verilmiş vəsatətlər həll edilir.

İnzibati xətalər haqqında işlər üzrə icraat zamanı aşağıda göstərilən hallarda işə baxılmanın başqa vaxta keçirilməsi barədə qərardad qəbul edilir:

- əgər etiraz etmə işin mahiyyəti üzrə baxılmasına mane olursa, özü-özünə etiraz etmə və ya işə baxan hakimə, vəzifəli şəxsə, yaxud kollegial orqanın üzvünə etiraz etmə barədə ərizə daxil olduqda;
- mütəxəssisə, ekspertə və ya tərcüməçiyə etiraz etmə işin mahiyyəti üzrə baxılmasına mane olduqda;
- işdə iştirak edən şəxsin gəlməsi və ya əlavə sənədlərin tələb olunması, yaxud ekspertizanın təyin edilməsi vacib olduqda.
- İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 109.3-cü maddəsinə müvafiq olaraq iştirakı məcburi olan şəxsin gətirilməsi barədə qərardad çıxarılır.
- İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 110-cu maddəsinə müvafiq olaraq işin aidiyyəti üzrə göndərilməsi barədə qərardad çıxarılır.

İşə baxılma davam edərsə, inzibati xəta haqqında protokol, zəruri hallarda isə işin digər materialları elan edilir. Barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan fiziki şəxsin, hüquqi şəxsin nümayəndəsinin, inzibati xəta haqqında iş üzrə icraatda iştirak edən digər şəxslərin, habelə mütəxəssisin izahatları, ekspertin rəyi dinlənilir, digər sübutlar araşdırılır, işə baxılmada prokuror iştirak etdikdə, onun rəyi dinlənilir.

Qanunvericinin mövqeyinə əsasən, inzibati xəta haqqında işə kollegial orqan və ya məhkəmə tərəfindən baxılarkən iclas protokolu tərtib olunur. İnzibati xəta haqqında işə baxma ilə əlaqədar iclas protokolunda aşağıdakılar göstərilir:

- işə baxılmanın tarixi və yeri, iclasın başlanma və qurtarma vaxtı;
- işə baxan kollegial orqanın adı və tərkibi, yaxud hakimin və məhkəmə iclasının katibinin adı;

- baxılan işin qısa məzmunu;
- işdə iştirak edən şəxslərin gəlməsi haqqında məlumatlar;
- işdə iştirak edən şəxslərə onların prosesual hüquq və vəzifələrinin elan edilməsinə dair məlumatlar;
- etirazlar, vəsatətlər və onların baxılmasının nəticələri;
- işə baxılmasında iştirak edən şəxslərin izahatları və rəyləri;
- iclas vaxtı edilmiş çıxışların məzmunu;
- işə baxılarkən tədqiq edilən sənədlər barədə məlumatlar;
- yazılı sübutların elan edilməsinə dair məlumatlar, maddi sübutların müayinəsinə, səs yazılarının dinlənilməsinə, videoyazılara baxılmasına dair məlumatlar;
- işdə iştirak edən şəxslərə protokolla tanış olmaq və ona dair qeydlər vermək hüquqlarının izah olunmasına dair məlumatlar;
- protokolun tərtib olunma tarixi.

Kollegial orqanın iclasının protokolu iclasa sədrlik edən və katib tərəfindən, məhkəmə iclasının protokolu isə hakim və məhkəmə iclasının katibi tərəfindən imzalanır. Protokol inzibati xəta haqqında işə baxma ilə əlaqədar iclas qurtardıqdan sonra 5 gündən gec olmayaraq tərtib edilməli və imzalanmalıdır.

İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 114-cü maddəsinə əsasən, inzibati xəta haqqında işə baxılarkən qərar (qərardad) çıxarılır. Həmin qərar (qərardadda) aşağıdakı məsələlər öz əksini tapır:

- inzibati tənbeh vermə haqqında;
- inzibati cərimənin şərti olaraq tətbiq edilməsi haqqında;
- inzibati xəta haqqında iş üzrə icraatın dayandırılması haqqında;
- inzibati xəta haqqında iş üzrə icraata xitam verilməsi haqqında.

İnzibati xəta haqqında iş üzrə icraata xitam verilməsi haqqında qərar aşağıdakı hallarda çıxarılır:

İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 53-cü maddəsində nəzərdə tutulan hallardan biri mövcud olduqda;

İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 16.4-cü maddəsinə müvafiq olaraq intizam məsuliyyətinə cəlb etmək barədə qərar qəbul edilməsi üçün materiallar müvafiq icra hakimiyyəti orqanına göndərildikdə;

inzibati xəta haqqında işdə cinayətin əlamətləri olduqda, iş üzrə materiallar prokurora, təhqiqat və ya istintaq orqanına göndərildikdə;

İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 16.2-ci maddəsinə müvafiq olaraq inzibati xəta haqqında iş yetkinlik yaşına çatmayanların işləri və hüquqlarının müdafiəsi üzrə komissiyaya (kollegial orqana) göndərildikdə.

Qanunvericinin mövqeyinə görə inzibati xəta haqqında işə baxılma hakimin, səlahiyyətli orqanın (vəzifəli şəxsin) səlahiyyətinə aid olmadıqda, *inzibati xəta haqqında işin aidiyyəti üzrə hakimə, səlahiyyətli orqana (vəzifəli şəxsə) göndərilməsi barədə qərardad* çıxarılır.

Səlahiyyətli orqan (vəzifəli şəxs) tərəfindən inzibati xəta haqqında işə baxılarkən çıxarılan *qərar (qərardad) ciddi hesabat sənədi olmaqla*, nömrələnmiş blanklarda tərtib olunur. Həmin qərarın (qərardadın) formaları müvafiq icra hakimiyyəti (AR-ın Nazirlər Kabineti) orqanı tərəfindən müəyyən olunur.

İnzibati xəta haqqında iş üzrə qərar aşağıdakılar göstərilir:

- qərarı çıxarmış hakimin, vəzifəli şəxsin vəzifəsi, soyadı, adı, atasının adı, kollegial orqanın adı və tərkibi;
- işin baxılması tarixi və yeri;

- işinə baxılan şəxs haqqında məlumat;
- iş baxılarkən müəyyən edilmiş hallar;
- inzibati xəyata görə məsuliyyət nəzərdə tutan İXM-in müvafiq maddəsi və inzibati xəyata görə tətbiq edilən inzibati tənbeh növü;
- inzibati cərimə şərti olaraq tətbiq edildikdə, hüquqpozmanın aradan qaldırılması üçün müəyyən edilmiş müddət və bu müddətdə hüquqpozma aradan qaldırıldığı təqdirdə, cərimənin ödənilməsi barədə qeyd;
- iş üzrə icraata xitam verilməsi və ya dayandırılması üçün əsas olan İnzibati Xətalər Məcəlləsinin müvafiq maddəsi;
- qərardan şikayət verilməsi müddəti və qaydası.

İnzibati xəyata görə inzibati tənbeh tətbiq etmə ilə eyni vaxtda vurulmuş maddi zərərin ödənilməsi, həmçinin inzibati həbs nəzərdə tutan inzibati xəta törətmiş, narkomaniyadan müalicəyə ehtiyacı olan şəxsə məcburi müalicənin təyin edilməsi məsələləri hakim tərəfindən həll edilir.

İnzibati xəyata görə inzibati həbs növündə inzibati tənbeh tətbiq etmə ilə eyni vaxtda narkomaniyadan müalicəyə ehtiyacı olan şəxslər barəsində məcburi müalicənin tətbiqi məsələsi hakim tərəfindən həll edilir.

İnzibati xəta haqqında iş üzrə qərarla götürülmüş əşyalar və sənədlər barədə məsələlər aşağıdakı qaydada həll olunmalıdır:

- ✓ dövrüyyədən çıxarılmamış sənədlər və əşyalar onun qanuni sahibinə qaytarılmalı, qanuni sahibi müəyyən edilmədikdə isə dövlətin mülkiyyətinə verilməlidir;
- ✓ dövrüyyədən çıxarılmış əşyalar aidiyyəti dövlət orqanlarına verilməli, yaxud məhv edilməlidir;
- ✓ maddi sübut hesab edilən sənədlər inzibati xəta haqqında işdə müəyyən edilmiş saxlama müddəti ərzində saxlanılır və ya sahibinə verilir;
- ✓ alınmış orden, medal, döş nişanları onların qanuni sahibinə qaytarılır, qanuni sahib müəyyən edilmədikdə isə müvafiq icra hakimiyyəti orqanına (AR Prezidentinin Administrasiyasına) göndərilir.

İnzibati xəta haqqında iş üzrə qərar onu qəbul etmiş hakim, kollegial orqanın iclasına sədrlik edən şəxs, habelə vəzifəli şəxs tərəfindən imzalanır.

Qeyd edilməsi vacibdir ki, 01 mart 2016-cı il tarixdən qüvvəyə minən yeni İnzibati Xətalər Məcəlləsində **“İnzibati cərimənin şərti olaraq tətbiq edilməsi” kimi yeni hüquqi institut nəzərdə tutulmuşdur. Qanunvericinin bu yeni mövqeyinə görə** eyni inzibati xətanın inzibati tənbeh almış şəxs tərəfindən inzibati tənbeh vermə haqqında qərar qüvvəyə mindiyi gündən bir il ərzində təkrar törədilməsi halları istisna olmaqla, İXM-in 209, 279.0.1, 394.0.5, 394.0.7, 395, 518.1, 532, 536, 537.2, 539 – 544, 551.2, 557.2, 603, 604, 606.2 və 606.3-cü maddələrində nəzərdə tutulan inzibati xətanı törətmiş şəxs barəsində səlahiyyətli orqan (vəzifəli şəxs) inzibati cərimənin şərti olaraq tətbiq edilməsi haqqında qərar çıxarır. Həmin qərarla şəxsin törətdiyi hüquqpozmanın zərərli nəticələrinin aradan qaldırılması üçün müddət nəzərdə tutulur. Bu müddət bir ayadək, yaxud hüquqpozmanın aradan qaldırılmasınınin mürəkkəbliyi və bunun üçün əlavə vaxtın tələb olunması nəzərə alınaraq bir aydan iki ayadək müəyyən olunur. İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 116.2-ci maddəsində nəzərdə tutulan müddətdə hüquqpozma aradan qaldırılarsa, inzibati cərimə ödənilmir. Əks təqdirdə, inzibati cərimənin şərti olaraq tətbiq edilməsi haqqında qərarla nəzərdə tutulan cərimə ödənilməlidir. Cərimənin ödənilməsi şəxsi törətdiyi hüquqpozmanın zərərli nəticələrinin aradan qaldırılması öhdəliyindən azad etmir.

İnzibati xəta törətmiş şəxs hüquqpozmanı aradan qaldırırdıqda, İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 116.2-ci maddəsində nəzərdə tutulan müddət ərzində inzibati xəta haqqında işə baxan səlahiyyətli orqana (vəzifəli şəxsə) bu barədə məlumat verməlidir. Həmin məlumatın verildiyi gündən İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 116.2-ci maddəsində nəzərdə tutulan müddətin axımı dayanır. İşə baxan səlahiyyətli orqan (vəzifəli şəxs) ona məlumatın verildiyi gündən 5 iş günü müddətində bu məlumatın düzgünlüyünü araşdırır və araşdırmanın nəticəsi barədə inzibati xəta törətmiş şəxsə yazılı bildiriş göndərir (verir). Məlumatın səhv olduğu müəyyənləşdirildikdə, inzibati cərimənin şərti olaraq tətbiq edilməsi haqqında qərarla nəzərdə tutulan cərimə ödənilməlidir.

İnzibati xəta haqqında iş üzrə qərar onun baxılmasından dərhal sonra elan olunur. Qərarın surəti iki gün müddətində barəsində qərar qəbul edilmiş fiziki şəxsə, hüquqi şəxsin nümayəndəsinə və zərər çəkmiş şəxsə verilir.

İnzibati xətalər haqqında işlərə baxılması mərhələsi inzibati xəta haqqında iş üzrə qərarın elan edilməsi ilə başa çatır.

İnzibati xəta haqqında qərardadda aşağıdakılar göstərilir:

- qərardad çıxarmış hakimin, vəzifəli şəxsin vəzifəsi, soyadı, adı, atasının adı, kollegial orqanın adı və tərkibi;
- ərizənin, vəsatətin, işin materiallarının baxılma tarixi və yeri;
- ərizə, vəsatət vermiş və ya işinə baxılan şəxs haqqında məlumat;
- ərizənin, vəsatətin məzmunu;
- ərizəyə, vəsatətə, işin materiallarına baxılarkən müəyyən edilən hallar;
- ərizəyə, vəsatətə, işin materiallarına baxılmasının nəticəsi.

İnzibati xəta haqqında iş üzrə qərardad onu qəbul etmiş hakim, kollegial orqanın iclasına sədrlik edən şəxs və vəzifəli şəxs tərəfindən imzalanır.

Baş verən inzibati xətalərin xəbərdar edilməsi və qarşısının alınması, inzibati xətalərin törədilməsinə şərait yaradan səbəb və şəraitin aradan qaldırılması dövlətin hüquq mühafizə orqanlarının, o cümlədən polis orqanlarının əsas vəzifələrindən biridir. Azərbaycan Respublikasının “Polis haqqında” Qanununa əsasən, polisin fəaliyyətinin əsas istiqamətlərindən biri “ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi”dir. Odur ki, inzibati xətanın baş verməsinin səbəb və şəraitinin aşkar edilməsi və neytrallaşdırılması xidməti vəzifələrin həyata keçirilməsinin tərkib hissəsidir.

İXM-in 119-cu maddəsinə əsasən, inzibati xəta haqqında işə baxan hakim, səlahiyyətli orqan (vəzifəli şəxs) inzibati xətanın törədilməsinə kömək edən səbəbləri və şəraiti müəyyən etdikdə, müvafiq müəssisə, idarə və təşkilatlara, vəzifəli şəxslərə onların aradan qaldırılması üçün tədbirlər görmək haqqında təqdimat verir. Təqdimatın alındığı gündən bir ay ərzində həmin müəssisələr, idarələr, təşkilatlar, habelə vəzifəli şəxslər təqdimat vermiş hakimə, səlahiyyətli orqana (vəzifəli şəxsə) görülən tədbirlər haqqında məlumat verməyə borcludurlar.

Sualı yekunlaşdıraraq qeyd etmək istərdik ki:

İnzibati xəta haqqında işin baxılma mərhələsinin baxılmağa hazırlanmasından, toplanmış materialların və işin hallarının təhlilindən, iş üzrə qərarın qəbul edilməsindən və iş üzrə qəbul edilmiş qərarın elan edilməsindən ibarətdir. Qanunvericinin mövqeyi deməyə əsas verir ki, inzibati xətalər haqqında işlərə baxılmağa hazırlaşarkən aşağıdakı məsələlər həll edilməlidir:

- işin baxılması onun səlahiyyətinə aiddirmi;
- işin hakim, kollegial orqanın üzvü, vəzifəli şəxs tərəfindən baxılmasını istisna edən hallar mövcuddurmu;

- inzibati xəta haqqında protokol və işin digər materialları İXM-nin tələblərinə müvafiq olaraq tərtib edilmişdirmi;
- işin icraatını rədd edən hallar mövcuddurmu;
- mahiyyəti üzrə baxılması üçün işdə kifayət qədər sübutlar toplanmışdırmi;
- iş üzrə vəsatətlər və etiraz etmə vardırmi.

İnzibati xətalər haqqında işlərin icraatının ikinci mərhələsində həll edilməli məsələlərdən biri də inzibati xəta haqqında işin baxılması yerinin müəyyən edilməsidir. İnzibati xətalər haqqında işlərin icraatının ikinci mərhələsinin əsas vəzifələrindən biri də inzibati xətalər qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş icraat müddətlərinə riayət edilməsidir.

Sual 4. İnzibati xətalər haqqında işlər üzrə qərarların yenidən baxılması və icrası mərhələləri

İnzibati xətalər haqqında işlər üzrə qərarların yenidən baxılması mərhələsi iş üzrə qəbul edilmiş qərardan şikayət və ya protestin verilməsindən, verilən şikayətə və ya protestə baxılmağa hazırlanmasından, şikayət və ya protestin baxılmasından, şikayət və ya protestin baxılması haqqında qərarın qəbul edilməsindən, eləcə də çıxarılmış qərarın elan edilməsi kimi kompleks hərəkətlərdən ibarətdir.

Yenidən baxılma dedikdə, inzibati xətalər haqqında işlər üzrə qəbul edilmiş qərarların qanuniliyinə nəzarət edən orqanlar tərəfindən işlərə yenidən baxılması və ya qərar qəbul etmiş orqan tərəfindən işə təkrarən baxılması başa düşülür.

Geniş anlamda yenidən baxılma əvvəl qəbul edilmiş qərarı ləğv etmək, dəyişmək və ya olduğu kimi qüvvədə saxlamaq hüququna malik olan subyekt tərəfindən işin qanuniliyinin və əsaslığının yoxlanılmasıdır.

Yenidən baxılmanı işə təkrar baxmadan fərqləndirmək lazımdır. Çünki işin təkrar baxılması əvvəl qəbul edilmiş qərarın ləğvi və işin yenidən baxılması üçün göndərildiyi zaman baş verir. Birinci halda qanuniliyi və əsaslılığı yoxlanılan iş üzrə qərar qüvvədə qalır. İkinci halda isə əvvəl qəbul edilmiş qərar ləğv edilir, iş yenidən baxılmaq üçün aidiyyəti üzrə göndərilir və həmin iş üzrə yeni qərar qəbul edilir.

İnzibati xətalər haqqında işlər üzrə icraatın digər mərhələlərindən fərqli olaraq yuxarıda adı çəkilən mərhələ məcburi olmayan, fakültativ mərhələdir. Daha dəqiq desək, bu mərhələ yalnız iş üzrə qəbul edilmiş qərardan şikayət və ya protest verildikdə başlanı bilər. Əgər qəbul edilmiş qərar üzrə şikayət və ya protest verilməyibsə, onda birbaşa qərarın icrası mərhələsi başlanır.

Onu da qeyd etmək lazımdır ki, bu mərhələnin olması vətəndaşların Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında təsbit edilmiş insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsinə xidmət edir.

Fikrimizcə, belə bir mərhələnin mövcud olması böyük xəbərdaredici əhəmiyyətə malikdir. Qərarın yenidən baxıla biləcəyini və məhkəmə, yaxud yuxarı orqan tərəfindən bu qərarın əsaslılığının və qanuniliyinin yoxlanıla biləcəyini bildikdə, orqan (vəzifəli şəxs) vətəndaşın təqsirinin müəyyən edilməsinə, onun hərəkətlərinə qiymət verilməsinə və tənbeh növünün seçilməsinə daha məsuliyyətlə yanaşır. Qərarlara yenidən baxılma mərhələsi buraxılmış səhvlərin düzəldilməsinə və aradan qaldırılmasına imkan verir. Qanunçuluğa riayət olunmasının digər zəmanəti isə yuxarı orqan və ya yuxarı instansiya məhkəmə orqanı tərəfindən vətəndaşın şikayəti, prokurorun protesti olmadan qərarı ləğv etmək və ya dəyişdirmək hüququna malik olmasıdır.

İşə yenidən baxmaq hüququna yuxarı səlahiyyətli orqan (vəzifəli şəxs), apellyasiya instansiyası məhkəməsi və kollegial orqanın olduğu yerin məhkəməsi malikdir.

İnzibati xətalər haqqında işlər üzrə qərarların yenidən baxılması mərhələsi inzibati xətalər haqqında işlər üzrə qərarlardan şikayət və ya protestin verilməsi ilə başlanılır. İXM-in 126-cı maddəsinə əsasən, barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə qərar qəbul edilmiş şəxs inzibati xəta törətməsi barədə İXM-in 125.2.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş qaydada məlumatlandırıldığı və ya inzibati xəta haqqında protokol İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 122.6 və 122.8-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş qaydada inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərar hesab edildiyi vaxtdan 10 gün müddətində yuxarı səlahiyyətli orqana (vəzifəli şəxsə) və ya məhkəməyə şikayət edə bilər. Şikayət şəxsən verilmə və ya poçt, yaxud internet vasitəsilə göndərilə bilər.

Yuxarı səlahiyyətli orqana (vəzifəli şəxsə) inzibati xəta haqqında iş üzrə qərardan şikayət verildikdə, yuxarı səlahiyyətli orqan (vəzifəli şəxs) videomüşahidə vasitələrinin qeydə aldığı videoyazıya baxış keçirməklə və araşdırma aparmaqla qərarın ləğv edilməsi üçün əsaslar müəyyən etdikdə, inzibati xəta haqqında iş üzrə qərarı ləğv edir, belə əsaslar müəyyən olunmadıqda isə inzibati xəta haqqında iş üzrə qərarın dəyişdirilmədən saxlanılması barədə qərar qəbul edilir.

İXM-in 126.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş qərarlar müvafiq icra hakimiyyəti orqanının mərkəzi informasiya sistemində yerləşdirilir və barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxsə həmin qərar barədə İXM-in 125.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş qaydada məlumat verilir.

Barəsində qərar çıxarılmış fiziki şəxs, yetkinlik yaşına çatmayanların qanuni nümayəndəsi, hüquqi şəxsin nümayəndəsi, zərər çəkmiş şəxs, müdafiəçi və nümayəndə, həmçinin İXM-in 43.2-ci maddəsində nəzərdə tutulan vəzifəli şəxs inzibati xəta haqqında iş üzrə qərardan şikayət, prokuror isə protest verə bilər.

İnzibati xəta haqqında iş üzrə qərardan şikayət və ya protest aşağıdakı məhkəməyə və ya səlahiyyətli orqana (vəzifəli şəxsə) verilir:

- hakim qərarından - apellyasiya instansiyası məhkəməsinə;
- kollegial orqanın qərarından - kollegial orqanın olduğu yerin məhkəməsinə;
- səlahiyyətli orqanın (vəzifəli şəxsin) qərarından - yuxarı səlahiyyətli orqana (vəzifəli şəxsə) və ya məhkəməyə.

İnzibati xəta haqqında iş üzrə qərardan şikayət və ya protest aşağıdakı qaydada verilir:

- hakim qərarından apellyasiya instansiyası məhkəməsinə verilən şikayət və ya protest - həmin qərarı qəbul etmiş hakim vasitəsilə və ya birbaşa apellyasiya instansiyası məhkəməsinə;
- kollegial orqanın qərarından məhkəməyə verilən şikayət - birbaşa kollegial orqanın olduğu yer üzrə rayon (şəhər) məhkəməsinə;
- səlahiyyətli orqanın (vəzifəli şəxsin) qərarından məhkəməyə verilən şikayət - şikayət verən şəxsin yaşayış yeri və ya hüquqi şəxsin ünvanının olduğu yer üzrə rayon (şəhər) məhkəməsinə;
- səlahiyyətli orqanın (vəzifəli şəxsin) qərarından məhkəməyə verilən protest - səlahiyyətli orqanın olduğu yer üzrə rayon (şəhər) məhkəməsinə;
- səlahiyyətli orqanın (vəzifəli şəxsin) qərarından yuxarı səlahiyyətli orqana (vəzifəli şəxsə) verilən şikayət - yuxarı səlahiyyətli orqana (vəzifəli şəxsə).
- İXM-in 129.1.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş hallarda hakim şikayətin daxil olduğu gündən üç gün müddətində şikayəti və ya protesti iş üzrə bütün materiallarla birlikdə apellyasiya instansiyası məhkəməsinə göndərir.

İnzibati həbs tənbeh növünün tətbiqi barədə qərardan şikayət və ya protest apellyasiya instansiyası məhkəməsinə şikayətin və ya protestin daxil olduğu gün göndərilir.

Şikayətə və ya protestə baxılma hakimin, orqanın (vəzifəli şəxsin) səlahiyyətinə aid olmadıqda, şikayət və ya protest üç gün müddətində aidiyyəti üzrə göndərilir.

Qərarın surəti İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 57-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş rəsmi qaydada verildiyi vaxtdan on gün müddətində inzibati xəta haqqında iş üzrə qərardan şikayət verilə bilər.

İXM-in 130.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş müddət üzrlü səbəbdən buraxıldıqda, şikayət verən şəxsin vəsatəti ilə bu müddət hakim, səlahiyyətli orqan (vəzifəli şəxs) tərəfindən bərpa edilir.

Buraxılmış müddətin bərpası qeyri-mümkün hesab edildikdə, bu halda vəsatəti rədd etmə haqqında qərardad qəbul edilir.

İnzibati xəta haqqında iş üzrə qərardan verilən şikayətə və ya protestə daxil olduğu gündən on gün müddətində baxılır.

İnzibati xəta törədən şəxs barəsində inzibati həbs tənbeh növü tətbiq edildikdə, inzibati həbs barəsində verilmiş qərardan şikayətə və ya protestə həmin şikayətin və ya protestin verildiyi vaxtdan bir gün müddətində baxılır.

İnzibati xəta haqqında iş üzrə qərardan verilən şikayətə və ya protestə baxmağa hazırlıq zamanı hakim, səlahiyyətli orqan (vəzifəli şəxs) tərəfindən aşağıdakı məsələlər həll edilir:

- inzibati xəta haqqında iş həmin hakimə, səlahiyyətli orqana (vəzifəli şəxsə) aiddirmi;

- inzibati xəta haqqında iş üzrə icraatı rədd edən hallar mövcuddurmu;

- vəsatətlərə baxılır, zəruri olduqda ekspertiza təyin edilir, əlavə materiallar tələb olunur, şikayətə və ya protestə baxılma üçün lazım olan şəxslər çağırılır.

Şikayətə və ya protestə baxılma hakimin, səlahiyyətli orqanın (vəzifəli şəxsin) səlahiyyətinə aid olmadıqda, şikayət və ya protest bütün materiallarla birlikdə aidiyyəti üzrə göndərilir.

İnzibati xəta haqqında iş üzrə qərardan verilən şikayətə və ya protestə hakim və ya vəzifəli şəxs tərəfindən təkbaşına baxılır.

İnzibati xəta haqqında iş üzrə qərardan verilən şikayətə və ya protestə baxılarkən:

- şikayətə və ya protestə kim tərəfindən baxılması, hansı şikayətə və ya protestə baxılması, şikayətin kim tərəfindən verilməsi elan olunur;

- barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə qərar qəbul edilən fiziki şəxsin və ya hüquqi şəxsin nümayəndəsinin, habelə şikayətə və ya protestə baxılmada iştirak etmək üçün çağırılmış digər şəxslərin gəlib-gəlmədiyi müəyyən edilir;

- fiziki şəxsin qanuni nümayəndəsinin və ya hüquqi şəxsin nümayəndəsinin, müdafiəçisinin və nümayəndənin səlahiyyətləri müəyyən edilir;

- inzibati xəta haqqında iş üzrə icraatın iştirakçılarının gəlməməsi səbəbləri aydınlaşdırılır, şikayətə və ya protestə həmin şəxslərin iştirakı olmadan baxılma məsələsi həll edilir, yaxud şikayətə və ya protestə baxılma təxirə salınır, şikayətə və ya protestə baxılma üçün vacib olan şəxslərin gətirilməsi barədə qərardad qəbul edilir;

- şikayətə və ya protestə baxılmada iştirak edən şəxslərin hüquqları və vəzifələri onlara izah edilir;

- etiraz etmə və ya vəsatət haqqında müraciətlər həll edilir;

- inzibati xəta haqqında iş üzrə qərardan verilmiş şikayətə və ya protestə elan edilir;

- inzibati xəta haqqında iş üzrə qərardan verilən şikayətə və ya protestə baxılarkən qəbul edilmiş qərarın qanuniliyi və əsaslılığı iş üzrə olan və əlavə təqdim edilmiş materiallar əsasında yoxlanılır;

- inzibati xəta haqqında iş üzrə icraatda prokuror iştirak etdiyi hallarda onun rəyi dinlənir.

İnzibati xəta haqqında iş üzrə qərarın ləğv edilməsi və ya dəyişdirilməsi üçün əsaslar aşağıdakılardır:

- ✓ hakimin, səlahiyyətli orqanın (vəzifəli şəxsin) gəldiyi nəticələr üzrə mühüm əhəmiyyət kəsb edən bütün faktiki halların araşdırılmaması;

- ✓ hakimin, səlahiyyətli orqanın (vəzifəli şəxsin) gəldiyi nəticələrin işin faktiki hallarına uyğun olmaması;

- ✓ hakim, səlahiyyətli orqan (vəzifəli şəxs) tərəfindən müəyyən edilmiş iş üçün əhəmiyyətli olan halların sübuta yetirilməməsi;
- ✓ inzibati məsuliyyət müəyyən edən qanunun normasının düzgün tətbiq edilməməsi;
- ✓ İXM-in 31 – 34-cü maddələrinin tələblərinə uyğun olmaması;
- ✓ İnzibati Xətalər Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş tələblərin işin hallarının hərtərəfli, tam və obyektiv araşdırılmasına maneə törədəcək dərəcədə pozulması.

İnzibati xəta haqqında iş üzrə qərardan verilən şikayətə və ya protestə baxan hakim, səlahiyyətli orqan (vəzifəli şəxs), barəsində qərar qəbul edilmiş şəxsin vəziyyətini ağırlaşdıran qərarı yalnız bununla əlaqədar zərər çəkmiş şəxsin İXM-in 43.2-ci maddəsində nəzərdə tutulan vəzifəli şəxsin şikayəti və ya prokurorun protesti olduqda qəbul edə bilər.

İnzibati xəta haqqında iş üzrə qərardan verilən şikayət və ya protest haqqında qərar qəbul edildikdən dərhal sonra elan edilir. İnzibati xəta haqqında iş üzrə qərardan verilən şikayət və ya protest üzrə qəbul edilmiş qərarın surəti, onun qəbul olunduğu gündən iki gün müddətində, barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə qərar qəbul edilmiş fiziki şəxsə, hüquqi şəxsin nümayəndəsinə, zərər çəkmiş şəxsə və ya protest vermiş prokurora verilir. İnzibati həbs haqqında tənbeh növünün tətbiq edilməsi barədə qərardan verilən şikayət və ya protest üzrə qərar onu icra etməli olan səlahiyyətli orqana (vəzifəli şəxsə), habelə barəsində inzibati həbs tətbiq edilən şəxsə qərarın qəbul olunduğu gün verilir.

İnzibati xəta haqqında iş üzrə qərardan verilən şikayət və ya protest üzrə qəbul edilmiş qərardan fiziki şəxs, yetkinlik yaşına çatmayanın qanuni nümayəndəsi, hüquqi şəxsin nümayəndəsi, zərər çəkmiş şəxs, habelə müdafiəçi və nümayəndə tərəfindən verilən şikayətə, habelə prokurorun protestinə məhkəmələrdə bu Məcəllədə müəyyən edilmiş qaydada və müddətdə baxılır.

İnzibati xəta haqqında iş üzrə qərardan şikayət və ya protest üzrə hakim (vəzifəli şəxs) tərəfindən qəbul edilmiş qərardan İXM-in 130-cu maddəsində nəzərdə tutulmuş müddətdə şikayət verilə bilər.

Nəticə

Mühazirəmizi yekunlaşdıraraq qeyd etmək istərdim ki, “Polis haqqında” Qanuna əsasən polisin qarşısında duran vəzifələrin yerinə yetirilməsində və həmin vəzifələrin yerinə yetirilməsi üçün onlara verilmiş səlahiyyətlərin həyata keçirilməsində bu mövzu nəzəri, həm də təcrübi cəhətdən böyük əhəmiyyət kəsb edir.

“Polis haqqında” Qanunun 4-cü maddəsinin 2-ci bəndinə əsasən polisin fəaliyyətinin əsas istiqamətlərindən biri “ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsliyin təmin edilməsi”dir. Polisin fəaliyyətinin bu istiqamətinin həyata keçirilməsində inzibati yurisdiksiya fəaliyyəti mühüm yer tutur. Çünki dövlət idarəetmə sisteminin ayrı-ayrı sahələrində baş verən inzibati xətlər inzibati yurisdiksiya fəaliyyəti vasitəsi ilə qeydiyyatda alınır və prosessual qaydada həll edilirlər.

Polisin inzibati yurisdiksiya fəaliyyətinin düzgün və dəqiq, inzibati xətlər qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada həyata keçirilməsi üçün inzibati xətlər haqqında işlər üzrə icraatın mərhələləri barədə hüquqi biliklərin əldə edilməsi çox zəruridir. Həmin zərurətdən irəli gələrək mühazirə mövzusunda inzibati xətlər haqqında işlər üzrə icraatın mərhələləri, icraatın mərhələlərinin və dövrlərinin sistemi haqqında məlumatlar açıqlanmışdır.

Mühazirənin təcrübi əhəmiyyəti gələcək xidməti vəzifələrinizin öhdəsindən layiqincə gələ bilməyiniz üçün aidiyyəti biliklər əldə etməyiniz ilə izah oluna bilər.